

Carrefour: Tien jaar wanbeleid en gespannen sociale verhoudingen

Michel Capron

In juli 2000 nam de Franse groep Carrefour het gehele kapitaal van GB over. Ze hoopte ongetwijfeld op grond van de eigen ervaringen in Frankrijk na eventueel wat aanpassingen hiermede een goede zaak te hebben gedaan. Tien jaar later is de toestand eerder rampzalig. Niet alleen is Carrefour er niet in geslaagd om, dit ondanks meerdere herstructureringen, de toestand recht te breien. Het heeft ten aanzien van de directe concurrenten, zoals Delhaize en Colruyt, voortdurend marktaandeel verloren. Men is daarbij ook nog eens op een stevige vakbondstegenmacht gebotst waarvan men de invloed had onderschat. Om goed de inzet van het langdurige arbeidsconflict te kunnen schetsen dat Carrefour Belgium tussen eind februari en begin juli 2010 heeft getroffen, is het nodig om tien jaar in de tijd terug te gaan en daarna stap voor stap de evolutie van zowel het bestuur van Carrefour als de veelvuldige botsingen met het gemeenschappelijk vakbondsfront in kaart te brengen. Het vakbondsfront heeft onophoudelijk de lacunes in het beleid en de verborgen doelstellingen van het Belgische filiaal aan de kaak gesteld en er zich logisch genoeg ook sterk tegen verzet. Ten slotte volgen we de afloop van het conflict in 2010 waarbij de totale werkgelegenheid en alle winkels niet konden worden gered.

Het kwakkelende GB wordt door Carrefour overgenomen

Op 25 juli 2000 heeft de groep Carrefour (na eerst Promodès geabsorbeerd te hebben dat 27,5 procent bezat van het filiaal GB – bestaande uit Maxi GB, Super GB, Bigg's, Unic en Nopri en vanaf 1998 in het bezit van de groep GIB) zijn alliantie met GIB geactiveerd door 100 procent van het kapitaal van GIB voor de prijs van 675 miljoen euro¹ over te nemen. Carrefour meende inderdaad dat de sector van het

De verschillende schermutselingen zijn evenveel aanwijzingen dat Carrefour het beheer van de GB's wil moderniseren door in te zetten op een verhoogde flexibiliteit van het personeel en door het strikter willen najagen van commerciële doelstellingen die met het just-in-time-systeem van het toyotisme verwant zijn. Dat zijn dingen die op vakbondsverzet botsten, omdat de vakbonden draaglijke arbeidsomstandigheden voor het personeel willen doen respecteren.

grootwinkelbedrijf in België, dat door GB werd gedomineerd, van strategisch belang was. Hoe is het zo ver kunnen komen? In mei 2000 verscherpten zich de sociale verhoudingen tussen de vakbonden en de directie van GB op brutale wijze. Zo kreeg het personeel van GB traditioneel elk jaar een deelname in de winst van de groep (tot ongeveer 1,67 procent van het brutoloon) uitgekeerd. Echter, in 1999 leed GB een verlies van 20,5 miljoen euro. Daardoor was er geen sprake meer van een deelname in de winst. De vakbonden hadden hier geen oren naar: sinds 1992 verkeert GB in een herstructurering (met o.a. in 1993 een verlies van 3.300 voltijdse equivalenten over drie jaar), zonder dat de toestand van de groep er op verbeterde. Daarbij boekte de groep GIB nog winst (42,5 miljoen euro in 1999), een winst waaraan de groep GB door het betalen van huur aan GIB-Immo (waarvan de winst in 1999 32,5 miljoen bedraagt) heeft bijgedragen. De vakbonden vinden dat ze een forse toegeving hebben gedaan door in oktober 1999 een collectieve arbeidsovereenkomst (CAO) af te sluiten waardoor GB nieuwe werknemers voor de Super GB volgens de Paritaire Commissie (PC) 202² kan werven. Die laatste is minder gunstig dan die van de PC 312 waaronder al het personeel van de Maxi en

de Super GB's (dat zijn respectievelijk de hyper- en supermarkten GB) toen viel. De vakbonden beschuldigen de directie ervan met de tenuitvoerlegging van deze CAO te treuzelen. Op 8 en 9 mei 2000 komt het tot werkonderbrekingen bij de Maxi's en de Super GB's in Wallonië en in Brussel. Als gevolg van het mislukken van de eerste onderhandelingen breekt een nationale staking uit (de eerste sinds 1993) die op 20 mei de 58 Maxi's en de 71 Super GB's van het land raakt, gevolgd door de vestigingen van het filiaal Auto 5 en door werkonderbrekingen in de depots van de GB in Ternat en Kontich.

Na afloop van langdurige onderhandelingen bereikt de sociale bemiddelaar op 25 mei een akkoord tussen beide partijen. De inhoud van dat akkoord zou men als volgt kunnen samenvatten: in juni 2000 zal GB een "vooruitgangspremie" van 125 euro bruto (wat overeenstemt met een vooruitgang van 3 tot 4 procent van de omzet) voor het eerste trimester ontvangen. Deze premie is wel verworven, maar kan op de vooruitgangspremie van het tweede trimester in mindering worden gebracht. Deze regeling zal van toepassing blijven zolang GB niet winstgevend is geworden. In geval van winst zal men terugkeren naar het systeem van winstdeelneming. Het akkoord stemt grotendeels overeen met de vakbondseisen, te meer daar de modaliteiten van de CAO van oktober 1999 gepreciseerd zijn. Maar dat is duur voor GB die, behalve een verlies van 2,5 miljoen euro als gevolg van de staking van 20 mei, verplicht zou kunnen worden om tot 2,5 miljoen euro aan vooruitgangspremies te betalen zolang de groep verlies boekt.

De gevolgen van de staking van 20 mei en het akkoord dat erop volgt, hebben een negatieve weerslag op de resultaten van GB

gehad, hetgeen de onderhandelingen tussen GIB en Carrefour heeft versneld waardoor in juli 2000 de groep GIB de totaliteit van het kapitaal van GIB – dus het filiaal in de sector van het grootwinkelbedrijf – aan de groep Carrefour afstaat. In december 2000 sluit GB/Carrefour Belgium een overeenkomst met de vakbonden om van 36 op 35 uren per week over te schakelen.³

De eerste schermutselingen in 2001 en 2002

Na afloop van de opslorping van Promodès wordt de Franse groep Carrefour de Europese marktleider in de sector van het grootwinkelbedrijf door o.a. het concept van de hypermarkt te ontwikkelen. Die biedt de klant, behalve voeding, een gamma van andere producten aan, gaande van textiel tot huishoudelijke apparaten. In de jaren 1970 begon Carrefour met de internationalisering, niet alleen in Europa (o.a. in Spanje), maar ook in Latijns Amerika en in Azië. In 2000 boekt de groep Carrefour 1,1 miljard euro winst op een omzet van 64,8 miljard euro. Het kapitaal is voor 12 procent in handen van de familie Halley (oprichters van Promodès), voor 6 procent van de families Badin, Defforey en Fournier (stichters van Carrefour), voor 4 procent van de Spaanse groep March en voor 5 procent van het personeel. De rest is via de beurs verspreid onder het publiek.

Carrefour bekend snel kleur of zoals zijn woordvoerder zegt: “We moeten aan de Belgische consument tonen dat Carrefour een uitstekende Belgische detailhandelaar is en niet alleen een uitstekende Franse detailhandelaar”.⁴ Het gaat er in de eerste plaats om de negatieve resultaten van GB (een verlies van 50 miljoen euro in 2000) te stoppen, in elk geval ten laatste in 2002, en dat via een commercieel project dat de beste producten met de beste kwaliteit-prijsverhouding en de beste dienstverlening wil leveren. Daarom werd besloten om 167 miljoen euro in de modernisering van 54 hypermarkten (de Maxi GB's kregen het uithangbord Carrefour) en in de 46 supermarkten van GB te investeren. Drie hoofdsporen werden voor de hypermarkten gekozen: een actief promotiebeleid voor de producten, een agressievere prijspolitiek en een verbreding van het productenassortiment in o.a. de elektrische huishoudelijke apparaten en audiovisuele apparatuur.

Voor de supermarkten en de franchise-winkels (die nog het uithangbord van GB behielden) wilde Carrefour het accent leggen op verse producten en kant-en-klaar maaltijden, op meer concurrentiële prijzen in vergelijking met de lokale concurrenten. Tegenover deze politiek stond uiteraard een reorganisatie en een verandering van de arbeidsvoorwaarden in termen van flexibiliteit en responsabilisering van de afdelingschefs en van de bekleeders van sleutelfuncties (en hun adjuncten) en een beperking van de vakbondsactiviteiten. De begin februari 2001 geïnitieerde eerste onderhandelingen mislukken en de vakbonden organiseren op 17 maart 2001 een nationale stakingsdag in de hyper- en supermarkten. Meerdere verzoeningsvergaderingen zijn noodzakelijk eer men op 17 maart 2001 een akkoord bereikt. Dat laatste akkoord voorziet o.a. in het verhogen van de koopkracht voor heel het personeel, wat door het vakbondsfront werd geëist: een vooruitgangspremie die voor 2001 150 euro bruto moet bedragen, waarbij nog een premie van 125 euro bruto komt. De afdelingschefs en hun adjuncten krijgen de loonsverhogingen die door Carrefour waren beloofd, en een deel van hun overuren zal deels van toeslagen worden voorzien. De flexibiliteit zal in 15 hypermarkten op het vlak van de nachtarbeid (van 5 uur tot 22 uur) worden getest. Wat de door de vakbonden geëiste baan-zekerheid betreft, hier verbindt Carrefour zich er toe om het eventueel door regionale herstructureringen bedreigde personeel bij voorrang te reclasseren. Eindelijk wordt een akkoord bedongen voor wat het functioneren van de vakbondsafgevaardigden betreft. Deze eerste confrontatie is een test voor de directie van Carrefour Belgium die de actiebereidheid van de vakbondsorganisaties op de proef wil stellen. Die actiebereidheid had de Franse leiding van de groep klaarblijkelijk onderschat.

De hyper- en supermarkten van GB/Carrefour hebben trouwens op zaterdag 3 december 2001 massaal aan de nationale staking van het grootwinkelbedrijf meegedaan. Een deel heeft ten andere de staking tot 4 december verlengd. Het conflict draaide in wezen rond een drievoudig geschil: rond de koopkracht (een eenheidspremie van 100 euro in februari 2002 en een loonsverhoging op 1 juni die door de vakbonden op 250 euro werd vastgelegd in vergelijking met de 125 euro door de

werkgever voorgesteld); rond de deeltijdse arbeid (de werkgevers wilden het aantal kleine contracten van 8 en 12 uur per week vermeederen); rond de regionale discriminatie over de kredieturen (alleen de Vlaamse regering wilde een door de vakbonden gevraagde bijkomende vergoeding voor alle werknemers bovenop die van de RVA toekennen).

Begin februari 2002 breken ten slotte achtereenvolgens in Brussel, dan in Vlaanderen en in Wallonië, in de grootwinkelbedrijven van Carrefour stakingen uit die in wezen door een structureel tekort aan personeel worden veroorzaakt en, daarmee samenhangend, wegens de patronale weigering om de contracten van bepaalde duur voor het personeel te verlengen dat ten tijde van de overgang naar de euro was aangeworven, én wegens het invoeren van de door Carrefour gewenste nieuwe structuren. Zonder nog maar te zwijgen over de door vakbonden vermoede bedoelingen van de directie om voortaan winkel per winkel te willen onderhandelen.

Deze verschillende schermutselingen zijn evenveel aanwijzingen dat Carrefour het beheer van de GB's wil moderniseren door in te zetten op een verhoogde flexibiliteit van het personeel en door het strikter willen najagen van commerciële doelstellingen die met het just-in-time-systeem van het toyotisme verwant zijn. Dat zijn dingen die op vakbondsverzet botsten, omdat de vakbonden draaglijke arbeidsomstandigheden voor het personeel willen doen respecteren.

De herstructurering van 2007

Tussen 2003 en 2005 lijkt de toestand bij Carrefour Belgium erg rustig, want de groep werft in 2005 immers nog 1.200 personen aan, en de groep wint klanten terug. Toch krimpt het marktaandeel lichtjes (dat daalt van 31 procent naar 30,2 procent). Baas G. Roudy is begin 2006 nog vol vertrouwen⁵, maar ook al ongerust. Hij wijst met de vinger naar de Belgische loonkosten die bij de groep Carrefour de hoogste zijn, en hij wijst er op dat men de loonkosten moet verminderen om arbeidsplaatsen te kunnen blijven scheppen. Tevens kennen de arbeidsverhoudingen momenten van spanning, o.a. tijdens stakingen naar aanleiding van het Solidariteitspact tussen de generaties eind 2005, met in het bijzonder

de nationale 24-urenstaking van 8 december bij de grootwinkelbedrijven, dit om te protesteren tegen de beperkende maatregelen op het vlak van de prepensioenen van de werknemers. Bij die gelegenheid had Carrefour Belgium niet geaarzeld om de rechtbank van eerste aanleg in te schakelen ten einde dwingende maatregelen op te leggen om aldus de vakbondsacties te breken.⁶

Het is in juni 2007 dat zich het eerste omvangrijke conflict tussen Carrefour Belgium en de vakbondsorganisaties aftekent. De groep Carrefour, die onder druk van de nieuwe aandeelhouders staat⁷, spoort Carrefour Belgium aan om op betekenisvolle wijze zijn winstgevendheid te verhogen.⁸ Aldus gebeurt het dat tijdens een buitengewone ondernemingsraad de directie van Carrefour Belgium een herstructureringsplan aankondigt dat de sluiting van 16 structureel verliesgevende supermarkten van de 78 geïntegreerde supermarkten van GB impliceert⁹, en waarbij ongeveer 800 arbeidsplaatsen zullen verloren gaan. Daar komen nog eens 100 ontslagen in de centrale diensten bij. Volgens de directie zullen deze verkooppunten omwille van ten minste drie redenen nooit winstgevend worden: 1) de toegenomen concurrentie van de discountwinkels in de omgeving, 2) hun vestiging in de zones met lage koopkracht, 3) de groei van de kosten van het personeel met een hoge anciënniteit (17 jaar gemiddeld) ligt hoger dan die van de omzet. De vakbonden hadden niet op een herstructurering van deze omvang gerekend. Ze herinneren aan hun toegevingen in de CAO van oktober 1999 die bedoeld waren om deze geïntegreerde supermarkten binnen de groep te houden. Ze verdenken de directie ervan om, met overdracht van de kosten, voor deze verkooppunten op een franchisestatuum te willen overschakelen, een loonsvermindering van ongeveer 30 procent van het personeel dat 38 uur per week werkt, te willen opleggen, en het willen ontzeggen van een vakbondsafvaardiging. Ze laken eveneens het ontbreken van een werkelijke commerciële strategie van de zijde van Carrefour Belgium, wat zich o.a. vertaalt in een daling van het marktaandeel tot ongeveer 28 procent. Tegenover Lidl en Aldi (met goedkope producten), Colruyt (met lager geprijsde merkproducten) en Delhaize (dat een brede keuze aan kwaliteitsproducten aanbiedt in modern gestileerde winkels) is Carrefour

Belgium er nog altijd niet in geslaagd om kwaliteiten te laten zien waarmee het zich van de concurrentie kan onderscheiden. Ten slotte hebben de vakbonden ook vragen over het eventuele lot van de andere 24 supermarkten met een wankel financiële gezondheid. Ze eisen nu tijd om over een correct sociaal plan te onderhandelen en garanties voor het behoud van de totale tewerkstelling. Ze weigeren ontslagen te aanvaarden en ze eisen een commercieel plan dat de activiteiten van de supermarkten op duurzame wijze kan herlanceren, dit echter wel met behoud van aanvaardbare arbeidsvoorwaarden en lonen.

Verskillende politieke partijen en de regionale regeringen hebben ten andere al fel tegen het plan van Carrefour Belgium gereageerd.

De eerste ontmoetingen tussen de directie en de vakbonden draaien op een mislukking uit. Er zijn werkonderbrekingen in meerdere betrokken supermarkten en op 2 juli schorten de vakbonden de besprekingen in de ondernemingsraadvergadering op. Ze worden hierin door de vakbondsafgevaardigden en de militanten afkomstig van de verschillende winkels gesteund. De onderhandelingen worden daarna in september hervat, maar dan blijkt reeds dat de directie 16 supermarkten wil voorzien van een franchisestatuum. Om naakte ontslagen te voorkomen belooft de directie op 25 september premies bij vrijwillig vertrek en het prepensioen op 55 jaar voor de hele groep. Dat zou de mogelijkheid moeten scheppen om een deel van het jonge personeel bij de betrokken supermarkten ergens anders onder te brengen en om het overtollig geachte en het in haar ogen te dure personeel elders te verminderen. Dat zijn voor de vakbonden onaanvaardbare voorstellen: de 16 supermarkten, o.a. in Anderlues, Gilly, La Louvière en Doornik, gaan na spontane werkonderbrekingen op zaterdag 29 september in staking. De staking treft uiteindelijk 24 supermarkten.

De onderhandelingen monden op 4 oktober uit in een voorakkoord: verbeterde premies bij vrijwillig vertrek, prepensioen mogelijk vanaf 55 jaar in functie van het akkoord van het Ministerie van Werk (het zou om 600 personen kunnen gaan), parttime

tijdscrediet voor personen boven 50 jaar en interne mutaties binnen Carrefour Belgium, evenals eventueel bijkomende maatregelen om naakte ontslagen te voorkomen. De overeengekomen maatregelen betreffen heel Carrefour Belgium. Wat de baanzerkerheid betreft, hier beperkt de directie zich er toe om niet aan de werkgelegenheid te raken alvorens een oordeel te vellen over het nieuwe commerciële plan dat Carrefour Belgium als "versspecialist" moet positioneren. Het akkoord wordt ten slotte op 10 oktober getekend. Men verneemt in begin 2008 dat de 16 supermarkten door franchisenemers zullen worden overgenomen.¹⁰ Het personeel zal worden aangeworven onder het regime van de PC 201 (zelfstandige detailhandel) die niet alleen de minder gunstige loonvoorwaarden dan de PC 202 en 312 kent, maar ook niet het statuut van de vakbondsafvaardiging erkent. Immers, elke franchisewinkel is een KMO met minder dan 50 werknemers. Dat is dus zuivere winst voor Carrefour, zegt de Centrale Nationale des Employés (CNE) die nochtans beweert dat ze, gezien de omstandigheden, correcte herstructureringsvoorwaarden zou hebben verkregen. Bij de Bond van Bedienden, Technici en Kaderleden (BBTK) ziet men in deze overdracht het begin van een franchisering die zich tot andere supermarkten en zelfs tot de hypermarkten zou kunnen uitstrekken.

Al heeft het gemeenschappelijk vakbondsfront een aanvaardbaar sociaal plan kunnen onderhandelen, dan nog heeft het niet kunnen beletten dat Carrefour Belgium zich van 900 werknemers heeft ontdaan, en vooral niet heeft kunnen voorkomen dat het bedrijf zijn politiek om over te stappen op het systeem van franchisewinkels heeft kunnen doorzetten. Zoals we verder zullen zien, begint zich in het beleid van de directie de wil om de loonkosten te verminderen, duidelijker af te tekenen, niet alleen door het overplaatsen van personeel naar franchisewinkels, maar ook door het geleidelijk overplaatsen van zoveel mogelijk personeel van de groep van een te duur geachte PC (de PC 312) naar PC's met slechtere loonvoorwaarden (de PC 202 en de sub-PC 202.01). Daar het hier gaat om een van de belangrijkste expliciete of verborgen punten bij de latere sociale conflicten, volgt hier een kort overzicht¹¹ van de kenmerken van de verschillende PC's en sub-PC's die de distributiesector reguleren.

Men moet essentieel een onderscheid tussen vijf PC's of sub-PC's maken.

- De PC 201 van de zelfstandige detailhandel groepeerde, behalve de kleine zelfstandigen, de franchisewinkels met minder dan 20 werknemers en de non-food detailhandelszaken met minder dan 50 werknemers. Ze heeft betrekking op ongeveer 20.000 werkgevers en 70.000 werknemers.

- De PC 202 is bevoegd voor de bedrijven met meerdere filialen waarvan de hoofdactiviteit de detailhandel in algemene of speciale voedingswaren is, die ten minste 50 werknemers hebben of die ten minste twee filialen met meer dan 25 werknemers tellen. De PC 202 is bevoegd voor o.a. de winkels van Delhaize Le Lion, Colruyt, Aldi, Lidl, Mestdagh en voor de supermarkten van Carrefour Belgium met de na 2000 nieuw aangeworven werknemers. Het betreft zowat 38 werkgevers en 40.600 werknemers.

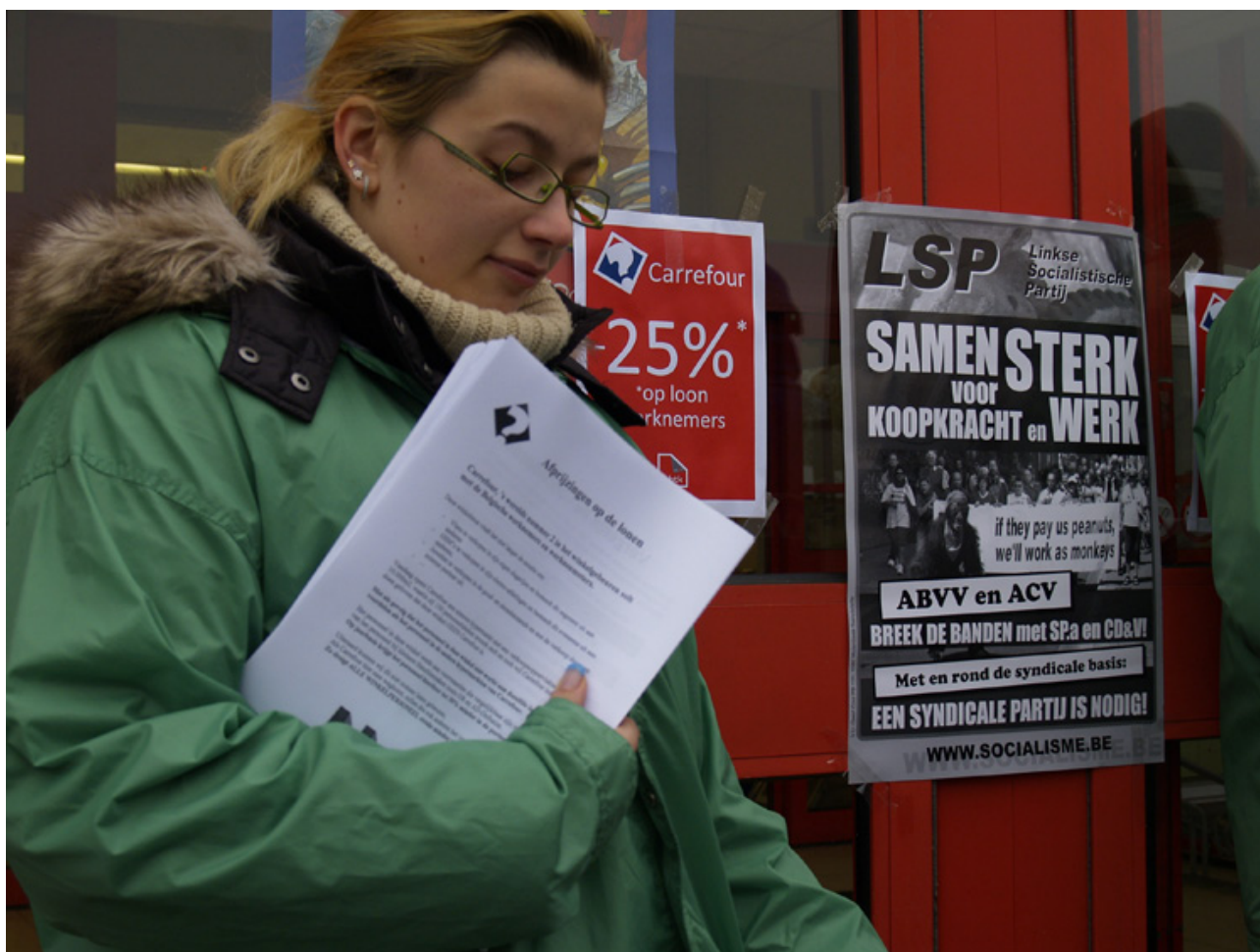
- De sub-PC 202.01 groepeerde de detailhandelszaken van voedingswaren die ten minste 20 werknemers hebben, hier hoofdzakelijk de gefranchiseerde voedingswinkels (o.a. GB Partner, AD Delhaize, Intermarké). Het gaat om 8.000 werknemers.

- De PC 311 is bevoegd voor de grote detailhandelszaken die ten minste drie verschillende handelsbranches omvatten, waarvan het personeelsbestand (arbeiders en bedienden) uit ten minste 50 werknemers bestaat. Dat is o.a. het geval met de ketens Casa, Blokker, Brico, IKEA, Vanden Borre. Het betreft 121 werkgevers met 38.000 werknemers.

- De PC 312 is bevoegd voor de grote winkels en de hypermarkten. Gezien de neergang van dit soort ondernemingen, gaat het hier nog maar om Cora, de hypermarkten van Carrefour Belgium en de HEMA, wat neerkomt op drie werkgevers met ongeveer 16.000 werknemers. Het is dáár dat de organisatiegraad het belangrijkste is en waar de lonen het hoogste zijn.

Het conflict rond de Carrefour van Brugge: "De Blauwe Toren" in 2008

In mei 2008 slaat de BBTK alarm over de verslechtering van de toestand in de geïntegreerde supermarkten waarvan tweederden met een teruglopend omzetcijfer kampen. Hetgeen eveneens het geval is met heel wat hypermarkten: de vakbond vreest voor een nieuwe herstructurering. De vakbond wijst o.a. naar de onsamenvatbaarheid in de commerciële strategie, de communicatie en de financiën, hetgeen o.a. te wijten zou zijn aan het verloop onder het directiepersoneel. Carrefour Belgium betwist uiteraard deze analyse door het bestaan van elk herstructureringsproject te ontkennen en door zijn strategie naar voren te schuiven: het aannemen van het eenheidsmerk Carrefour, het onderscheid tussen drie types van winkels (hyper, super en buurtwinkels) en twee beheersmodellen: het geïntegreerde model en het franchisemodel. Het valt nog te bezien of deze formele reorganisatie voor een commerciële politiek kan doorgaan ...

Vier maanden later, in september 2008, komt een nieuw conflict naar boven drijven. De directie van Carrefour Belgium plant op 22 oktober in Brugge de opening van een nieuwe hypermarkt “De Blauwe Toren” na een investering van 10 miljoen euro. Het personeel valt onder het regime van de PC 202.01, dus niet onder die van de PC 312 die voor de hypermarkten van Carrefour België geldt. Dat komt neer op arbeidsvoorwaarden die een verhoogde flexibiliteit kennen en lonen die 25 tot 30 procent lager liggen en het ontbreken van een vakbondsafvaardiging. Carrefour Belgium rechtvaardigt zijn beslissing door erop te wijzen dat zijn nieuwe hypermarkt in een toeristische zone ligt en hierdoor gedurende 40 zondagen per jaar open moet zijn, iets wat door de PC 312 niet is toegestaan, maar wél onder de sub-PC 202.01 mag. Daarna zal Carrefour Belgium van deze hypermarkt een filiaal maken, nl. de NV Brugge Retail, waarin Carrefour voor 1 procent en de maatschappij GBRA (een 100-procents filiaal van Carrefour) voor 99 procent in het kapitaal participeert, en voorts in franchise laten uitbaten.

Het vakbondsantwoord is heftiger als het gemeenschappelijk vakbondsfront lucht krijgt van een mogelijke overgang voor de geïntegreerde hypermarkten van de PC 312 naar de PC 202, die nl. ook voor de concurrenten Delhaize en Colruyt geldt, en waar de loonkosten dus lager liggen. Ze weigeren de overgang van de nieuwe hypermarkt naar de sub-PC 202.01 te aanvaarden en ze dienen daarom voor 12 oktober een stakingsaanzegging voor alle geïntegreerde hypermarkten van Carrefour Belgium in. De vakbonden eisen o.a. de creatie van één enkele PC voor de handel met een opwaardering van de lonen en van de arbeidsvoorwaarden, ze weigeren de veralgemening van het franchisesysteem, ze eisen een beperktere flexibiliteit en een betere beloning voor de late diensten, evenals het instellen van de vakbondsafvaardiging in alle ondernemingen die ten minste 20 arbeiders in dienst hebben. Het project “De Blauwe Toren” wordt aldus de katalysator van een reeks algemenere eisen voor de hele detailhandelssector. Gezien de mislukking van de eerste onderhandelingen blokkeren de vakbondsmilitanten op 17 oktober de toegang tot het hoofdkantoor van Carrefour Belgium in Evere en tot de aanpalende hypermarkt. De twee partijen brengen dan

hun argumenten bij de Minister van Werk en Gelijke Kansen Joëlle Milquet te berde, waarvan de vakbonden verhopend dat hierdoor – afgezien van de verzoeningsprocedure – discussies met betrekking tot de oprichting van twee PC’s, de ene bevoegd voor de grote ondernemingen en de andere voor de kleinere winkels en de zelfstandigen, zullen worden geïnitieerd.

Op 22 oktober belet een duizendtal vakbondsmensen de opening van een nieuwe hypermarkt te Brugge. Op zaterdag 23 gaan zes hypermarkten in staking en in twee andere (Burcht en Oudergem) hebben de politie en de deurwaarder, niet zonder botsingen uit te lokken, de stakers verplicht om het werk te hervatten, want Carrefour Belgium heeft opnieuw met de traditie aangeknoopt om op ordrestrijdkrachten en het kortgeding beroep te doen. De onderhandelingen blijven geblokkeerd en daardoor gaan op 30 oktober een 14-tal hypermarkten in staking¹², dit terwijl de meningsverschillen ten aanzien van de interpretatie van het stakingsrecht groot zijn. De directie zegt wel dat laatste recht te willen respecteren, maar weigert elke versperring van de toegang tot de winkels te erkennen door beroep te doen op het recht op arbeid en het recht van de klanten om hun aankopen te doen. De vakbonden weerleggen dit en ze zeggen dat Carrefour Belgium het herenakkoord van 2002 met de voeten treedt. In dat akkoord werd aan de werkgever aanbevolen om bij acties niet unilateraal de justitie in te schakelen om dwangmaatregelen te laten opleggen, en in dat akkoord werd aan de vakbonden gevraagd om het beginsel van de stakingsaanzegging te eerbiedigen, om zodoende in elk geval aan de sociale verzoening bij onderhandelingen voorrang te verlenen. Tijdens de stakingen bij Carrefour Belgium menen de vakbonden dat ze met dat principe van de stakingsaanzegging in orde waren.

Op 5 november mislukt een nieuwe verzoeningsbijeenkomst. Stakingsposten belleten op 8 en 10 november bij de meeste vestigingen van een aantal hypermarkten opnieuw geheel of gedeeltelijk de toegang. Dit gebeurt naar aanleiding van het ingrijpen van deurwaarders en van met spierballen rollende politieagenten. Ten slotte wordt op 13 november, na meer dan 24 uren van in een gespannen sfeer onderhandelen, een voorakkoord gesloten dat op 17

november door de CNE en de Setca-BBTK en op 20 november door de Landelijke Bediendencentrale-Nationaal Verbond voor Kaderlenden (LBC-NVK) wordt goedgekeurd. Hieruit volgt niet alleen dat de werknemers van de “Blauwe Toren” onder de PC 202.01 zullen vallen, maar dat ze tevens van enkele verworvenheden van de PC 312 kunnen genieten: de 35 uren in 5 dagen, geen gebroken uurroosters, een minimum van 18 uren voor de deeltijders en de mogelijkheid van het instellen van een vakbondsafvaardiging. Echter het verhoogde loon voor zondag zal maar 200 procent (in plaats van 300 procent in de PC 312) bedragen en de uren na 18.00 uur zullen van een toeslag van slechts 10 procent (tegen 50 procent elders) genieten. Daarbij heeft de directie een verklaring moeten ondertekenen dat de toestand in Brugge uniek blijft. De vakbonden klagen niettemin over het systematisch beroep doen door Carrefour Belgium op justitiële dwangbevelen en op deurwaarders om de stakingsposten te breken, alsook over het ageren van de werkgeverslobby bij de Minister van Werk en Gelijke Kansen voor het afschaffen van de PC 312. De vakbonden hebben de slijtageslag niet zonder moeite gewonnen¹³, maar het conflict zal nog sporen achterlaten. Bijna tegelijkertijd, maar niet noodzakelijk in directe relatie met het conflict in België, wordt P-DG J.-L. Duran door de referentie-aandeelhouder Blue Capital van Carrefour door de Zweed L. Olofsson vervangen, dit naar aanleiding van o.a. de vrije val van de koers van het aandeel op de beurs (- 44,05 procent vanaf begin 2008) wegens de middelmatige commerciële prestaties van de hele groep.

De kwestie van het stakingsrecht blijft een punt van betwisting. De rechtbanken zijn niet meegegaan met het unilateraal door Carrefour Belgium tegen de stakingsposten aangespannen kortgeding: dat was met name het geval met de rechtbank van eerste aanleg van Mechelen die dat verzoek had geweigerd onder verwijzing naar het ontbreken van een voorafgaand contradictoir debat en omdat de absolute noodzaak van een kortgeding niet was bewezen.¹⁴ Als gevolg van een door de vakbonden aangespannen kortgeding heeft op 3 december de rechtbank van eerste aanleg van Veurne de LBC-NVK in het gelijk gesteld tegen een eerdere rechterlijke beslissing waarin wel voor het opleggen van dwangmaatregelen

tegen de vakbondsvrijgestelde en tegen de stakingspost bij Carrefour in Koksijde tijdens de staking van 10 november was gekozen.¹⁵

Het jaar 2008 eindigt daardoor in een afschuwend sociaal klimaat. Ondanks deze manoeuvres en de herstructurering van 2007 is Carrefour Belgium er nog altijd niet in geslaagd om de toestand te herstellen en om het opeenvolgende verlies van marktaandeel te doen stoppen. Een analyse¹⁶ verwijst naar verschillende hinderpalen die de groep in België niet wist op te ruimen: het ontbreken van een duidelijke commerciële plaatsbepaling, met daarbij ook lacunes in de dienstverlening (gebrekig voorraadbeheer, lange files bij de kassa's, lage kwaliteit van de dienstverlening aan de klanten); te hoge kosten van een te weinig polyvalent personeel in vergelijking met de concurrentie, wat de dubbele tactiek van de overschakeling naar de minder dure PC's en naar het in onderaanneming geven van bepaalde taken verklaart; voortdurende spanningen in de door de vakbonden aangeklaagde sociale verhoudingen; problemen met de hypermarktformule in vergelijking met de concurrentie afkomstig van de gespecialiseerde winkels en de discounters; een gebrek aan voldoende investeringen in het vastgoed waardoor de *look* van de winkels gevoelig was afgetakeld.

De herstructurering en het conflict van 2010

Het jaar 2009 was al bij al bij Carrefour Belgium relatief kalm, dit ondanks de spanningen in mei rond de afsluiting van een sectorakkoord in uitvoering van het Interprofessioneel Akkoord, het jaar 2010 zal echter opmerkelijk veel conflictrijker zijn. Op 10 februari blokkeert het personeel van het distributiecentrum van Logistics Ternat¹⁷ (filiaal van de Zwitserse groep Kuehne & Nagel) de bevoorrading van meerdere hypermarkten van Carrefour Belgium, een actie die zich daarna tot de hyper- en supermarkten zal uitbreiden. Op 16 februari gaan de vrachtwagenchauffeurs aangesloten bij het ACLVB en belast met het vervoer van producten naar de hypermarkten van Carrefour Belgium in staking. Een akkoord wordt snel bereikt en een vakbondsafvaardiging van het ACLVB wordt erkend. Even daarna, op 23 februari, roept Carrefour Belgium¹⁸ een buitengewone

ondernemingsraad samen om er een nieuw herstructureringsplan aan te kondigen dat de sluiting van een aantal verkooppunten behelst. Hoewel P-DG L. Olofsson van de groep Carrefour zegt dat de groep België niet zal verlaten, meent hij toch dat het de hoogste tijd is om energiek op te treden om iets aan de slechte resultaten van de hypermarkten (- 3,3 procent voor de verkopen in het vierde trimester 2009) en van de supermarkten (- 4,3 procent) te verhelpen, omdat die behalve voor financiële verliezen ook voor een voortdurend verlies van marktaandeel (einde 2009 daalde dat marktaandeel van Carrefour Belgium tot 24,9 procent) hebben gezorgd.

Een harde herstructurering

Tijdens de buitengewone ondernemingsraad van 23 februari schetst G. Lavinay een somber beeld van de situatie bij Carrefour Belgium. Hoewel Carrefour vanaf 2001 zowat 845 miljoen euro in België heeft geïnvesteerd, is het resultaat ervan voor de geïntegreerde winkels verpletterend slecht. Behalve een daling van het marktaandeel, bedragen de verliezen 40 miljoen euro, 32 hypermarkten en evenveel supermarkten boeken verlies. In totaal gaat het hier om verlieslijdende winkels met 4.664 arbeidsplaatsen. Om de situatie te verbeteren presenteert de CEO een plan in zes punten waarin de sluiting van 14 hypermarkten¹⁹ met 1.352 werknemers en 7 supermarkten²⁰ (320 werknemers) wordt bepleit. Om de loonkosten te verminderen gaat het hier in de eerste plaats om de hypermarkten die men naar de PC 202 wil overbrengen, en om het gedurende drie jaar blokkeren van de lonen waardoor ze aldus binnen de loonschalen van de PC 202 zouden vallen. In de tweede plaats stelt Carrefour Belgium dat de groep Mestdagh (waarvan Carrefour 25 procent van het aandelenkapitaal bezit en die de winkels van Champion exploiteert) een twintigtal supermarkten en drie hypermarkten zou kunnen overnemen.²¹ Ten derde zouden 7 supermarkten²² in franchise kunnen worden gegeven. Vierde punt: Carrefour Belgium zou 300 miljoen euro over drie jaar uitgesmeerd kunnen investeren in het hertekenen van zijn winkels en voor het maken van een commerciële doorstart (splitsen van de hypermarkten in kleine en grote winkels, openen van meer Carrefour Express winkels, bevorderen van de on-line-handel) kunnen kiezen. Ten

slotte moet men vanaf 2012 25 miljoen euro op de algemene kosten besparen door middel van een personeelsvermindering via vrijwillig vertrek en door de activiteiten van het hoofdkantoor in Evere naar het filiaal Carrefour Management Services over te hevelen, want dat laatste valt onder de PC 218. G. Lavinay meent de toestand aan de vakbonden goed uitgelegd te hebben en onderstreept de noodzakelijkheid van het plan: "Ofwel vindt men samen oplossingen voor het redden van een maximum van arbeidsplaatsen, het behoud van de winkels, de marktaandelen en het omzetcijfer, ofwel slagen we hier niet in en dan moet ik voor het slechtste vrezen. Indien men niets doet, dan zal het bedrijf sterven".²³

Kritieken en vakbondsacties

De reactie van de vakbonden is meer dan omzwachtelend. Aan de ene kant verwachten ze zich niet aan een herstructurering van een dergelijke omvang en aan de andere kant doet de filialisering van de hoofdzetel in Evere hen vrezen voor een verdere ontmanteling van de groep. De vakbondsverantwoordelijken Myriam Delmée voor de Setca, Irène Pètre voor de CNE en Chris Van Droogenbroeck voor de LBC uiten meerdere kritieken ten aanzien van de inhoud van het plan. Ze menen dat de kern van de maatregelen tot doel heeft om de personeelskosten te verminderen – hetgeen hen voorzeker niet opnieuw zal kunnen gunstig stemmen –, terwijl het commerciële project nog altijd erg vaag blijft. De overgang naar de PC 202 heeft ten andere tot doel om het personeel van Carrefour Belgium minder loon uit te betalen dan dat van Delhaize- of Colruyt-winkels die, door middel van bedrijfsakkoorden, aan hun personeel loonvoordelen hebben toegekend die boven de loonschalen voorzien in de PC 202 liggen. Ten slotte zou het personeel dat in de winkels werkt die voor overname in aanmerking komen, hier tegen minder gunstige loon- en arbeidsvoorwaarden aan de slag moeten gaan.²⁴ De werknemers bij heel wat bedreigde winkels zijn vanaf 23 februari spontaan in staking gegaan. Het gemeenschappelijk vakbondsfront decreteert bij wijze van ondersteuning van deze acties voor zaterdag 27 februari in de 56 hypermarkten en in de 61 geïntegreerde supermarkten van Carrefour Belgium een nationale staking die zonder incidenten te veroorzaken goed wordt gevolgd. Alvorens

onderhandelingen met de directie te starten wachten de vakbonden daarbij op precieze antwoorden op hun vragen over de financiële toestand, het aantal ontslagen, de sociale voordelen die mogelijk zullen worden afgenomen en eveneens op de uitleg over wat de eventuele onderhandelingen met de groep Mestdagh betreft. Dat zijn vragen die ze tijdens de ondernemingsraad van 3 maart stellen.²⁵ De vakbonden hebben nochtans vanaf het begin hun oppositie tegen de overgang van het personeel van de PC 312 naar de PC 202 laten blijken. Verschillende politieke partijen en de regionale regeringen hebben ten andere al fel tegen het plan van Carrefour Belgium gereageerd. Minister Milquet zegt door dit plan te zijn geschokt, waarvan men trouwens de oorsprong bij de strategische commerciële fouten van Carrefour Belgium moet zoeken.²⁶ Ze verlangt dat fase 1 van de Renault-procedure, wat wil zeggen de fase van de informatie na het aankondigen van het plan, zou worden benut voor het onderzoeken van de mogelijkheid om bepaalde vestigingen open te houden en om te pogen het verlies van het aantal arbeidsplaatsen te beperken. Ook al oordeelt Carrefour Belgium dat een staking ongewenst is, toch doet de groep niets om de geesten te kalmeren²⁷ en ze zou ook nog eens, aldus de Europese Commissie, 84,6 miljoen euro aan de fiscus moeten terugstorten, dit wegens het via zijn coördinatiecentrum

illegaal verworven fiscale voordelen die als staatssteun werden aangemerkt.²⁸

De groep Mestdagh verschijnt ten tonele

Officieel gecontacteerd door Carrefour op 9 maart blijven de leiders van Champion (de broers Eric en John Mestdagh) eerder voorzichtig, ook al stellen zij hun voorwaarden: ze willen de tijd hebben om de toestand van de aangeboden winkels te analyseren, de zekerheid van een akkoord tussen de directie en de vakbonden verkrijgen, en het personeel onder de PC 202 met minder arbeidsuren overnemen, maar met eenzelfde omzetcijfer. De maatschappij Champion (waarvan de participaties in het kapitaal tussen de twee broers, hun neef Carl en Carrefour gelijk verdeeld zijn) bezit 69 winkels, waarvan er 33 in franchise zijn, en ze realiseerde in 2009 een omzet van 525 miljoen euro. Haar vastgoedpoot, geleid door Carl Mestdagh, bezit 33 procent van de sicafe Ascensio die de gebouwen van de Champion-winkels en enkele andere winkels in eigendom heeft, evenals enkele winkelcentra in Canada. De vastgoedpoot omvat ook de vastgoedontwikkelaar Equilibris die rond de winkels van Champion winkelcentra ontwikkelt. De familie Mestdagh bezit voorts via de maatschappij Valois participaties in meerdere Waalse KMO's.

De ondernemingsraad van 8 maart heeft de meningsverschillen tussen de partijen slechts aan het licht kunnen brengen. Ze betreffen o.a. het verdwijnen van arbeidsplaatsen: 1.672 volgens de directie, terwijl die volgens de vakbondsorganisaties tot 3.000 zouden kunnen oplopen en dit omwille van de volgende redenen. Van de ene kant zullen er ontslagen vallen, mochten de 20 winkels die 1.200 personen tewerkstellen, worden afgestaan en voor hen heeft Carrefour Belgium geen enkele garantie voor aanwerving verstrekt.²⁹ Van de andere kant werken er 365 personen in de 7 nog te franchiseren winkels. Echter, de franchisewinkels stellen gemiddeld duidelijk minder personeel tewerk en ze zullen niet noodzakelijk personeel³⁰ van Carrefour met een uitgesproken hogere (dus duurder) anciënniteit overnemen.

De onderhandelingen in maart-april

De vakbonden leggen daarna vier eisen op tafel: een ambitieus commercieel plan, jobgarantie voor diegenen die de herstructurering overleven, een competente directie en het behoud van PC 312 voor de overblijvende werknemers. Zo niet dan wordt er voor 13 maart een nieuwe nationale staking voorzien. Op 10 maart doet de directie diverse voorstellen. Ze weigert elke verandering in de samenstelling van de directie, maar G. Lavinay zegt bereid te zijn om elk

TEMSE

ORLAYLAAN 2

9140 TEMSE

ZONDAGVOORMIDDAG OPEN

alternatief voor een verandering van PC te willen bestuderen, echter op voorwaarde dat de onderneming de benodigde bezuinigingen mag realiseren om te kunnen overleven. Op commercieel vlak lijken voor de vakbonden bepaalde elementen wél aanvaardbaar, zoals bijvoorbeeld specifieke publiciteit voor elke winkel, of de wens om de beste verhouding kwaliteit-prijs te bieden, doch wel op voorwaarde dat de directie er zich ook werkelijk aan houdt. De directie verbindt er zich daarbij toe om de tewerkstelling na de herstructurering op peil te houden, evenals om op lokaal vlak vergaderingen met de vakbonden te beleggen ten einde ter plekke de alternatieven voor de door de herstructurering getroffen winkels te onderzoeken. In afwachting van de volgende ondernemingsraden schorten de vakbonden de stakingsaanzegging voor 13 maart op, ten einde de directie de tijd te gunnen om, zoals voorzien, de plaatselijke vakbondsafvaardigingen te kunnen ontmoeten. De vakbonden vragen nochtans om Eric Mestdagh te mogen ontmoeten, een ontmoeting die tijdens de zesde ondernemingsraadvergadering op 24 maart zal plaatsvinden. E. Mestdagh bevestigt zijn belangstelling voor de aangeboden winkels, maar vraagt om bedenktijd – de tijd om alle aspecten van een eventuele overname te onderzoeken – alvorens een besluit te nemen. Hij preciseert echter wel dat de 3 hypermarkten in franchise zouden worden overgenomen, met behoud van het uithangbord Carrefour, én dat de

supermarkten als geïntegreerde winkels onder de vlag van Champion³¹ maar met behoud van de grote meerderheid van het personeel, onder PC 202, zouden moeten overgenomen. Naderhand blijkt dat als gevolg van de lokale ontmoetingen enkele winkels – de meerderheid volgens de Setca – zouden kunnen worden gered.

Tijdens de ondernemingsraad van 1 april kondigt G. Lavinay reeds een aanzienlijke vermindering van de omvang van de herstructureringen aan: op de 14 hypermarkten bestemd voor sluiting, zouden er 4 (Brugge, Genk, Haine St. Pierre en Westerlo) kunnen worden gered en 2 andere (Moeskroen en Casteau) tot supermarkt worden omgevormd; 3 van de 7 supermarkten (Gent, Kortrijk, Maaseik) zouden in franchise kunnen overgaan, wat, aldus de vakbonden, zou kunnen leiden tot het redden van zowat 650 arbeidsplaatsen. Deze oplossing zou echter alleen maar tot de mogelijkheden kunnen behoren op voorwaarde dat de zes punten van het herstructureringsplan ook worden verwezenlijkt, waardoor de kosten³² dus duurzaam moeten worden verminderd ten einde zo met de concurrenten gelijke tred te kunnen houden (o.a. via de overgang naar de PC 202). Men moet ook nog de onderhandelingen met E. Mestdagh afronden om de informatiefase te kunnen afsluiten en daarna over te gaan naar de onderhandelingsfase van de Renault-procedure. De vakbondsreactie is krachtadig. De CNE, de LBC en Setca

steunen de stakingsacties in 14 hypermarkten en 12 supermarkten, waarvan de meeste tot verdwijnen gedoemd zijn, en ze bevestigen hun weigering om van PC te veranderen, om naar de franchiseformule over te stappen en om, meer in het algemeen, langer te werken en minder te verdienen.

Op 20 april, tijdens de negende ondernemingsraad, bevestigt E. Mestdagh dat hij bereid is om 19 van de 20 winkels over te nemen. Voor de 16 supermarkten³³, waarvan de overname een functieverandering betekent, formuleert hij drie hypothesen: a) als allen de voorwaarden aanvaarden, dan zullen er 30 op de 577 voltijdse equivalenten worden opgeheven; b) bij de kwestie van de partiële herplaatsingen zullen werknemers in de sector slagerij worden overgeplaatst naar de winkels van Champion en zullen er 58 voltijdse equivalenten bovendien worden; c) in geval van onmogelijkheid van herplaatsing zal dat een verlies van 155 voltijdse equivalenten betekenen, hetgeen neerkomt op meer personeelsleden gezien het grote aantal parttimers onder hen. De vakbonden verwachten nog verduidelijkingen voor wat betreft de drie hypermarkten, maar het mag duidelijk zijn dat de loonsvoorwaarden niet die van de PC 202 zullen zijn, wat zal neerkomen op loonsverlagingen voor het personeel van de overgenomen winkels. Dat is iets waar de vakbonden terughoudend op reageren.

Terwijl de fase van de onderhandelingen over het sociaal plan op 27 april nog moet beginnen, verhogen de vakbonden vanaf dan de druk met het afkondigen van een algemene staking voor vrijdag 30 april. Ze willen vermijden dat de onderhandelingen zullen worden gerekt en ze eisen dezelfde voorwaarden zoals die in het sociaal plan van 2007 (premies bij vrijwillig vertrek en reclassering) vervat zijn, en met prepensioenen vanaf 52 jaar voor allen, hetgeen van toepassing op 2.500 personen zou kunnen zijn. G. Lavinay accepteert deze stakingsaanzegging niet en waarschuwt dat de kosten ervan voor Carrefour Belgium van invloed zullen zijn op de kwaliteit van het toekomstig sociaal plan. Hij herhaalt dat Carrefour Belgium op de vragen van de vakbonden heeft geantwoord. Hij wil de lonen niet verminderen, maar ze tot in 2013 blokkeren en hij zegt bereid te zijn het prepensioen op 52 jaar te onderzoeken, maar enkel en alleen voor de winkels die voorwerp van herstructurering zijn. In geval van een staking³⁴ zal de directie op een sociaal bemiddelaar beroep doen en tegelijk aan de leiding van de winkels vragen om alles in het werk te stellen opdat de werkwillige werknemers zouden kunnen werken. Men bevindt zich dus eens te meer in een confrontatiesituatie, waarbij de toekomstige onderhandelingen nog meer zullen worden bemoeilijkt.

Een langdurige verzoening

Na het succes van de algemene staking van 30 april worden in alle discretie vanaf 3 mei de verzoeningsgesprekken hervat, maar men hoeft er niet aan te twifelen dat de sfeer erg gespannen is. Tijdens de maand mei was gedurende een hele poos geen verzoening te bereiken. De vakbonden dienden alternatieve bezuinigingsvoorstellen in die de directie onvoldoende vond, terwijl die tegelijkertijd zelf de vorige sectorale akkoorden in vraag stelde, hetgeen de vakbonden niet konden accepteren. Gezien deze patstelling zwaaien de vakbonden met de dreiging van een nieuwe algemene staking voor zaterdag 22 mei, een dreiging die in extremis dank zij de interventie van twee sociaal bemiddelaars (Sophie du Bled en Piet Vansintjan) wordt ingetrokken. Hierdoor kunnen de onderhandelingen worden hervat, zelfs al gaan bepaalde winkels op 22 mei nog in staking.³⁵ Van beide zijden zou men daarbij besparingsvoorstellen

hebben gedaan die geleidelijk aan steeds dichter bij elkaar kwamen te liggen. Op 26 mei worden de onderhandelingen hervat, zowel over het bedrag van de te realiseren besparingen, als over de overname van de winkels door Mestdagh en over de baan-zekerheid die de vakbonden gedurende zes jaar voor allen willen verkrijgen. Dat is iets waar de directie graag wil over discussiëren, maar wel op voorwaarde dat het besparingsplan zal worden gerealiseerd. Dezelfde dag nog verneemt men dat Carrefour ervan afziet om de 3 hypermarkten door Mestdagh te laten overnemen, daar de directie de ontslagkosten vóór de overname als te kostbaar bestempelt. Ten slotte wordt, na lange onderhandelingen, op 27 mei een voorakkoord bereikt waarvan de inhoud gevoelig afwijkt van het oorspronkelijke herstructureringsplan.

Een akkoord na afloop van een afmattend conflict

Tabel 1 geeft de sluitingen, de franchisene-mingen of de overnames van de verschillende betrokken hyper- en supermarkten weer zoals ze in het voorakkoord werden vastgelegd, en dit in vergelijking met het oorspronkelijke plan van 23 februari.

Hierbij komen nog 2 in supermarkten getransformeerde hypermarkten (Moeskroen en Waterloo-Centre), 8 supermarkten³⁶ en 2 hypermarkten (Angleur en Gosselies) bij die geïntegreerd blijven. Te noteren valt dat de te franchiseren winkels of winkels die genomineerd zijn om door Mestdagh te worden overgenomen, eerst zullen worden gesloten en daarna het personeel ontslagen. Op de gefranchiseerde winkels en op de groep Mestdagh zal de taak rusten om op hun eigen voorwaarden nieuw personeel aan te werven mochten ze dat noodzakelijk achten, maar dat nieuw personeel hoeft niet noodzakelijk van bij het vroegere Carrefour afkomstig te zijn.

Het voorakkoord voorziet in een vermindering van het aantal ontslagenen tot 1.092 personen. De vakbonden hebben het prepensioen vanaf 52 jaar (mits de toestemming van de Minister van Werk³⁷) binnengehaald. Het zou hier gaan om 984 werknemers (van wie 252 in de winkels die sluiten). De besparingsmaatregelen zullen in de tijd worden uitgesmeerd: niets in 2010, 13,9 miljoen euro vanaf 2011 en dat

zal tot in 2015 tot 21 miljoen euro oplopen; de lonen zullen niet worden geblokkeerd, maar bepaalde verworvenheden zullen wel worden ingeleverd³⁸; de werknemers van de hypermarkten zullen onder de PC 312 blijven vallen, evenals die van het hoofdkantoor van Evere dat niet zal worden gefilialiseerd. De modaliteiten van de overgang naar Mestdagh moeten nog met de vakbonden³⁹ worden onderhandeld. De door de vakbonden gevraagde werkzekerheid loopt tot in 2016. De vakbondsverantwoordelijken zeggen in zijn totaliteit voldoende tevreden te zijn dat ze zo een voorakkoord hebben kunnen afsluiten, ook al dringt de CNE aan om van E. Mestdagh een antwoord te krijgen met betrekking tot het noodzakelijke personeel, de te vervullen functies en de modaliteiten van het sociaal overleg. De directie van Carrefour Belgium heeft uiteindelijk begrepen dat haar een onverzettelijke houding erg duur zou kunnen uitvallen (de kosten van de stakingen worden op ongeveer 95 miljoen euro geschat)⁴⁰ en dat het beter is om tot een transactie met de vakbondsorganisaties te komen, nu het bedrijf de kracht van de vakbonden om effectief te onderhandelen en actie te voeren heeft leren kennen. Een dubbele vraag blijft nochtans na afloop van het conflict onbeantwoord: zal Carrefour Belgium er met 300 miljoen euro in slagen een reeds behoorlijk geschonden imago opnieuw op te poetsen en het verloren terrein⁴¹ te heroveren, en zal dat reeds zwaar op de proef gestelde personeel in staat zijn om positief te reageren op de gevraagde inspanningen ten einde aan Carrefour Belgium een betere toekomst te waarborgen?

Het protocol van het akkoord zal uiteindelijk op 1 juni worden goedgekeurd, maar niet zonder kritieken (sommige kwesties rond de houding van E. Mestdagh bleven onopgelost) van de zijde van de Setca-BBTK, de CNE en de LBC te oogsten. Er resteren in feite nog altijd twee problemen die de nodige tijd zullen vergen om ze op te lossen: de omzetting van het protocolakkoord in collectieve arbeidsovereenkomsten en de verdere afronding van de overnameovereenkomst door Mestdagh. Ten slotte zal uiteindelijk pas op 2 juli de collectieve arbeidsovereenkomsten worden gesloten, evenals de protocolakkoorden tussen de vakbonden en de directie van Mestdagh. Uiteindelijk wordt voorzien dat het uithangbord "Carrefour Market" op 5

Tabel 1: Overnameplannen

Voorakkoord (27 mei 2010)	Oorspronkelijk plan (23 februari 2010) (zie eindnoten 19, 20 en 33)
Sluitingen: <i>8 hypermarkten:</i> Eupen Jumet Kuurne Sint-Pieters-Leeuw Mechelen-Noord Middelkerke Ronse Zwijnaarde <i>4 supermarkten:</i> Antwerpen-Gitschotellei Antwerpen-Linkeroever Genk-Centrum Maasmechelen	<i>14 hypermarkten</i> <i>7 supermarkten</i>
Franchise: <i>1 hypermarkt:</i> Casteau <i>3 supermarkten:</i> Gent-Groene Vallei Kortrijk-Walle Maaseik	<i>7 supermarkten</i>
Overname door Mestdagh: <i>16 supermarkten</i>	<i>17 supermarkten en 3 hypermarkten</i>

franchisewinkels⁴² van toepassing zal zijn en dat vanaf 2013 hetzelfde uithangbord de merknaam Champion voor het geheel van de winkels van de groep Mestdagh (inbegrepen de 16 overgenomen supermarkten) zal vervangen. Op 31 juli hebben de voorgeoordeelde winkels trouwens hun deuren gesloten. Bij de 1.092 werknemers die slachtoffers van de sluitingen zijn, komen nog eens ongeveer 800 ontslagen personen van vóór de overname door Mestdagh bij, 910 hebben voor pensioen op 52 jaar gekozen, 62 voor pensioen op 58 jaar, 447 verkozen vrijwillig te vertrekken en ongeveer 450 zullen intern worden herplaatst, hetgeen er toe heeft geleid dat praktisch elke vorm van naakte ontslagen werd vermeden. De groep Mestdagh zal moeten overgaan tot een bijkomende aanwerving van ongeveer 300 personen bovenop de 500 werknemers die van ex-Carrefour worden overgenomen om zo de correcte functionering van de 16 overgenomen supermarkten te verzekeren.

Eind september integreert de groep Mestdagh de 16 supermarkten effectief. Daarvoor stelt Carrefour Belgium de gebouwen en het handelsfonds ter beschikking. Mestdagh zal in ruil daarvoor een jaarlijkse vergoeding moeten betalen en gemiddeld ongeveer 500.000 euro per winkel moeten investeren om die weer op het niveau van de Champion-norm te brengen. Deze 16 winkels zullen voorlopig, dus de tijd om ze te kunnen integreren en de twee types van ondernemingsraden te harmoniseren, in het filiaal Sixteen worden ondergebracht. Tegelijk zou het omzetcijfer van de groep Mestdagh met 40 procent moeten groeien, terwijl tijdens de eerste negen maanden van 2010 het omzetcijfer van Carrefour Belgium met 6,7 procent zal dalen, dit ondanks het feit dat tijdens het derde trimester in vergelijking met het voorgaande jaar de verliezen (- 1,3 procent tegen - 2,3 procent) gedaald zijn.

Midden oktober 2010 worden ten andere, als gevolg van het opheffen van de coördinatiecentra, de aandelen van het coördinatiecentrum Carrefour SNC⁴³ bij een ander filiaal van de groep ingebracht, nl. Eastshore Finance, dat in 2009 te Brussel met een kapitaal van 7,9 miljard euro werd opgericht. Dat kapitaal werd in twee tijden op 9,2 miljard euro gebracht. Eastshore Finance heeft een maatschappelijke

doelstelling die zeer breed is, gaande van boekhoudkundige activiteiten tot administratieve en financiële dienstverlening en zal vanuit België als interne bank van de groep blijven opereren. En dat is gebeurd zonder enig commentaar vanwege Carrefour te vernemen. Al hebben de herstructureringen in België en de stakingsbewegingen die er het gevolg van waren, uiteindelijk een negatieve invloed op de financiële gezondheid van Carrefour Belgium uitgeoefend, dan nog hebben die de winstgevendheid van de groep Carrefour, waarvan de spaarkous, zoals we zagen, behoorlijk gespekt wordt, op wereldniveau slechts zeer marginaal aangetast. Wat ons land nu betreft vallen er ongetwijfeld lessen uit dit langdurige conflict te trekken dat tussen eind februari en begin juli 2010 Carrefour Belgium heeft getroffen.

Carrefour Belgium versus de doel-treffendheid van de vakbondsacties

Het lijkt me nuttig om de belangrijkste conflicten die tijdens de laatste tien jaar de overname van GB door Carrefour hebben gekarakteriseerd, nog eens in ogenschouw te nemen. Het is daarbij in het bijzonder aangewezen om, soms tot in detail, vanaf 2010 de verschillende fasen van het langdurige conflict te volgen ten einde zo de hinderpalen waarmee de vakbonden werden geconfronteerd in hun strijd om een multinationale onderneming te dwarsbomen die haar wil aan de arbeiders wilde opleggen.

Het is beslist te vroeg om de weerslag van de herstructurering van het conflict van 2010 te meten. Men kan nochtans bepaalde vaststellingen doen. Van de zijde van de werkgevers heeft G. Lavinay ongetwijfeld, maar niet zonder moeite, de elementen van een strategie voor de toekomst bij elkaar gebracht, iets waarin zijn voorgangers nooit in waren geslaagd. Van de ene kant heeft hij de structuur van Carrefour Belgium lichter gemaakt door zich te ontdoen van een aantal verkooppunten waarvan het structurele verlies de jaarrekeningen negatief beïnvloedden. Van de andere kant heeft hij een politiek van franchisering doorgezet die haar vruchten lijkt af te werpen, en waardoor de rentabiliteitsdruk via harde arbeidsvoorwaarden op de franchisebedrijven en hun personeel kan worden afgewenteld. Ten derde heeft hij

niet alleen beslist om ineens 300 miljoen euro aan investeringen in de modernisering van de winkels te pompen, maar ook om hun logo te herdynamiseren door zich voortaan op een aantal beter geselecteerde producten te richten en door beter in te spelen op de verhouding tussen kwaliteit en prijs in vergelijking met de concurrenten. Het mag ten andere duidelijk zijn dat het personeel van de geïntegreerde winkels aan de criteria van een grotere polyvalentie zal worden onderworpen, dit met het oog op een verhoging van de productiviteit. Ten slotte lijkt G. Lavinay te hebben begrepen dat hij tegenover een solide syndicale tegenmacht er alle belang bij heeft om de starre herstructurerings- en besparingsformules in de kast te laten verdwijnen ten voordele van hetgeen men het “verstandige vergelijk” zou kunnen noemen. Hij heeft er ook voor gezorgd om kortgedingen aan te spannen tegen de stakingsposten, iets wat in het verleden een bron van scherpe spanningen is geweest. Hij heeft ongetwijfeld het objectief nog niet opgegeven om voor de hypermarkten de overgang naar de PC 202 te willen forceren en om het franchisebeleid op te leggen. Maar alvorens een nieuwe poging in die richting te wagen, wacht hij liever de eerste resultaten van de reorganisatie en van de initiatieven van een vernieuwde commerciële strategie af.

De vakbondsorganisaties hebben van de andere kant van een ongekennde hardnekkigheid blijk gegeven en van een bereidheid om tot de actie over te gaan toen de krachtsverhoudingen dat toelieten. Ze hebben niet enkel de directie hardnekkig met pertinente vragen tijdens de langdurige informatiefase van de Renault-procedure bestookt. Ze hebben zich pijn noch moeite bespaard om het verlies van arbeidsplaatsen aanmerkelijk te verminderen, om de verworven sociale voordelen maximaal veilig te stellen, o.a. op het vlak van de lonen, en om een acceptabel sociaal plan in de wacht te slepen. Ten slotte hebben ze hachelijke onderhandelingen met de groep Mestdagh tot een goed einde weten te brengen. Dit alles gebeurde zonder dat zij zich in een staking tot de finish wilden uitputten, wél door het stakingswapen op gunstige mommenten boven te halen als men daarmee de directie van Carrefour Belgium kon verzwakken en kon dwingen tot het aanvaarden van belangrijke toegevingen. De vakbondsleiding heeft daarbij de acties

en spontane stakingen van de basis niet ingetoomd, omdat ze zich wel degelijk bewust was van de pijnlijke situatie voor de arbeiders en arbeidsters die hun werkgelegenheid in gevaar zagen komen. Men mag hieruit besluiten dat door deze intelligente vakbondsstrategie van het gemeenschappelijk vakbondsfront de sociale schade van de herstructurering in 2010 duidelijk beperkt is gebleven. Maar niets is echter definitief. Noch het duurzame herstel van Carrefour Belgium, noch de arbeidsvoorwaarden of de werkgelegenheid van de arbeiders en de arbeidsters zijn definitief veilig gesteld. Maar de werknemers hebben nochtans aan een multinational als Carrefour laten zien dat een multinational niet ongestraft strategieën kan doorzetten die de belangen en de waardigheid van de werknemers schenden. Laten we hopen dat het voorbeeld dat de vakbondsorganisaties van de bedienden in de sector van het grootwinkelbedrijf met hun acties gaven, de andere vakcentrales mag inspireren om even doeltreffend aan ondernemersstrategieën het hoofd te bieden die met alle middelen de winstgevendheid van hun ondernemingen willen verhogen ten voordele van enkel en alleen maar hun aandeelhouders.

(13 november 2010)

(Vertaling: André Mommen)

Noten:

¹ Om de zaak te vereenvoudigen zijn de Belgische franken in euro's omgezet.

² Ik kom nog terug op de verschillende paritaire commissies (PC) die bevoegd zijn voor de distributiesector.

³ In feite blijft het personeel 36 uren presteren, maar het kan 1 uur per week omzetten in halve vrije dagen of in vakantiedagen.

⁴ "Branle-bas de combat", *La Libre Entreprise*, 31 maart 2001.

⁵ "Carrefour Belgium est aujourd'hui à nouveau une entreprise sûre et une valeur de croissance en Belgique", *La Libre Belgique*, 15 maart 2006.

⁶ De directie deed trouwens op dezelfde procedures beroep tijdens een personeelsstaking bij de hypermarkt Carrefour in St-Agatha-Berchem begin mei 2006.

⁷ De groep Arnault en het investeringsfonds Colony Capital hebben in maart 2007 ongeveer 10 procent van de groep Carrefour verworven en, in een joint venture met de naam Blue Capital, stijgt dat aandeel even later tot 14 procent,

waardoor de familie Halley (die zich later terugtrekt) als referentieaandeelhouder van de groep wordt onttroond. Klaarblijkelijk is de zwakke rentabiliteit van het Belgische filiaal haar een doorn in het oog.

⁸ De winstgevendheid van Carrefour Belgium stagneert op 0,5 procent tegen een gemiddelde van 5 procent voor de andere filialen. De terugkerende verliezen bij de hyper- en supermarkten worden nauwelijks door de goede prestaties van de franchisewinkels gecompenseerd.

⁹ Dat plan heeft dus geen betrekking op de in totaal 202 gefranchiseerde supermarkten GB, noch op de wijkwinkels (91 GB Contact en 133 GB Express). De getroffen supermarkten bevinden zich in Anderlues, Dendermonde, Deurne, Ekeren, Gent Dampoort, Gilly, Grivegnée, Halle, Heppen, La Louvière, Oudenaarde, Quiévrain, Rocourt, Sint-Niklaas, Doornik en Ukkel-Marlow.

¹⁰ Men moet hier opmerken dat deze franchisepolitiek van Carrefour Belgium voortaan op meer systematische wijze wordt doorgezet en bijzonder winstgevend is: de franchisenemer moet instaan voor de financiële investeringen en er zich toe verbinden om 90 procent van zijn producten bij de aankoopcentrale van Carrefour in te slaan. Daarbij komt nog dat Carrefour nog eens 1 procent op alle verkopen incasseert. Deze politiek zet natuurlijk de franchisenemers en hun personeel onder constante druk, wat kan verklaren dat de verkoopcijfers regelmatig stijgen, ook al is die stijging soms gering.

¹¹ Voor een meer gedetailleerd overzicht zie o.a. LBC-NVK, *Doordacht handelen! Distributie 2010-2020*, januari 2010, blz. 7-11, en N. Coupain, "Les relations collectives de travail dans la grande distribution", in E. Arcq, M. Capron, E. Léonard, P. Reman (red.), *Dynamiques de la concertation sociale*, Brussel: CRISP, 2010, o.a. blz. 356-359.

¹² In elk van deze gevallen zijn politie en deurwaarders opgetreden, de ene brutaal, de andere door middel van dwangmiddelen, telkens om de werkhervatting af te dwingen.

¹³ De koppen in de kranten van 18 november zijn onthullend. *De Morgen* kopt "Vakbonden Carrefour halen slag thuis", *Le Soir* komt met "Un conflit qui laissera des traces" en *L'Écho* constateert dat "La paix sociale reste fragile entre Carrefour et les syndicats".

¹⁴ Een kritisch onderzoek van de Belgische jurisprudentie die op gevallen als deze van Carrefour van toepassing zijn. A. Bernard, "La défense des droits sociaux et syndicaux contre la chaîne de supermarchés Carrefour", 17ème Congrès de l'Association Internationale des Juristes Démocrates, Hanoi, 6-10 juni 2009.

¹⁵ De directie van Carrefour Belgium heeft nochtans opnieuw op een deurwaarder beroep gedaan en dwangmaatregelen opgelegd bij de hypermarkt Carrefour te Gosselies (in staking van 20 tot 24 december) tegen de stakers die protesteerden tegen het ontslag, wegens ernstige fout van een kaderlid van het bedrijf. Dat kaderlid werd ervan beschuldigd twee uren te veel te hebben opgegeven, hoewel dat op geen enkele wijze zijn beloning had beïnvloed.

¹⁶ J.-F. Munster, "Les cinq maux de Carrefour", in *L'Écho*, 4-5 april 2009.

¹⁷ De arbeiders zijn bang dat eind juni het bevoorradingsakkoord van de winkels van Carrefour, hun belangrijkste klant, niet zal worden verlengd. Inderdaad vernemen ze op 24 februari de beslissing van de directie om Ternat (270 arbeidsplaatsen) te sluiten, dit als gevolg van de bij Carrefour Belgium aangekondigde herstructurering.

¹⁸ M. Oursin, de CEO van Carrefour Belgium, wordt in juli 2009 door G. Lavinay vervangen. De groep Carrefour verweet hem hoofdzakelijk onbekwaam te zijn om de commerciële en financiële toestand van Carrefour Belgium te herstellen. M. Oursin had in 2006 G. Roudy (benoemd in 2004) opgevolgd die zelf weer de opvolger van G. Petit (2001-2004) aan het hoofd van Carrefour Belgium was geweest. Deze wisseling van CEO's was voor het verzekeren van een samenhangend beleid weinig geschikt.

¹⁹ De hypermarkten van Brugge Sint-Kruis, Casteau, Eupen, Genk, Haine St. Pierre, Jumet, Kuurne, Mechelen-Noord, Middelkerke, Moeskroen, Ronse, Sint-Pieters-Leeuw, Westerlo en Zwijnaarde.

²⁰ De supermarkten van Antwerpen-Gitschotellei, Antwerpen-Linkeroever, Genk-Centrum, Gent-Groene Vallei, Kortrijk-Walle, Maaseik en Maasmechelen-M2.

²¹ Carrefour Belgium bezit evenwel noch de gebouwen, noch de terreinen, want die zijn in 2001 aan de onroerendgoedmaatschappij Redevco (filiaal van de Zwitserse holding Cofra) overgedaan. De verkoop van bepaalde winkels kan daarom enkel het handelsfonds betreffen en Carrefour Belgium zou ten andere schadevergoeding aan Redevco moeten betalen. In elk geval is op dit moment de overname door de groep Mestdagh nog niet rond.

²² Antwerpen-Hoboken, Antwerpen Lange Lozana, Brugge-Scheepsdaal, Brussel-Tomberg, Grimbergen, Oostende en Tielt.

²³ Interview in *L'Écho*, 24 februari 2010. Men moet ook noteren dat de directie van Carrefour Belgium bij de uitwerking van haar plan o.a. door de groep S werd geadviseerd, een groep die gespecialiseerd is in de human resources en

waarvan de directeur van de sociaal-juridisch dienst niemand anders dan Thierry Nollet is, de vroegere vrijgestelde van Setca en de zoon van Michel Nollet, de ex-leider van het ABVV.

²⁴ Het geheel van deze kritieken is te vinden in het artikel “Carrefour: une grève pour l’avenir”, samen ondertekend door M. Delmée en I. Pètre, in *L’Écho*, 27 februari - 1 maart 2010, waarin ze o.a. de actuele brutolonen vergelijken met de actuele brutolonen van een caissière van dezelfde leeftijd en anciënniteit bij Carrefour, Delhaize en Colruyt. Hieruit blijkt dat de caissière bij Carrefour minder kost dan die van Delhaize en bijna even duur is als die bij Colruyt.

²⁵ De directie heeft er haar commerciële politiek toegelicht, maar dat bevatte, aldus de vakbonden, niets nieuws. De directie heeft slechts op een klein deel van de vragen geantwoord zonder het te hebben over de verandering van PC, noch over de eventuele onderhandelingen met Mestdagh, punten die naar een volgende vergadering werden verdaagd. Wat de prepensioenen betreft, meende Didier Reynders op 5 maart dat die ten laste van Carrefour Belgium moeten komen. De vakbonden reageren heftig, want, in plaats van ze te betalen, zou Carrefour Belgium overgaan tot naakte ontslagen. De vakbonden verdenken Reynders ervan te streven naar het ontmantelen van het systeem van prepensioenen. J. Milquet zal van haar kant het legaal systeem van de prepensioenen toepassen zonder echter een hervorming van het systeem in de toekomst te willen uitsluiten.

²⁶ Dat erkent G. Lavinay trouwens die de staking van 27 februari betreurt, hoewel hij die zegt te begrijpen. Deze staking zal ongeveer 14 miljoen euro aan de groep kosten: “Carrefour Belgique, c’est un échec commercial. Nos choix ne se sont pas avérés être les bons ou nous n’avons pas pu aller jusqu’au bout à cause de nos problèmes de coûts”, interview in *Le Soir*, 27 - 28 februari 2010.

²⁷ Getuige hiervan is de promotie door Carrefour Belgium via een campagne met gadgets voor kinderen (de “Gogo’s”) waarin wordt uitgelegd: “De Gogo’s zijn klein en aardig, maar we willen er ons van ontdoen. We hebben dus een plan ontwikkeld om ze uit onze winkels te doen verdwijnen” (*L’Écho*, 27 februari - 28 februari 2010).

²⁸ Zie *De Morgen*, “Schuld: 84.600.000 euro”, 26 februari 2010. Op 18 maart heeft het Europese Hof van Justitie in Luxemburg de illegaliteit van dit bedrag aan staatssteun bevestigd. De fiscus is dus gemachtigd om de terugbetaling ervan aan het coördinatiecentrum van Carrefour onmiddellijk te vorderen (*De Morgen*, 19 maart 2010).

²⁹ Gemiddeld stellen de winkels van Champion 40 personen tewerk tegen 60 in de betrokken winkels van Carrefour. Uit niets blijkt ten andere dat op dit ogenblik Mestdagh personeel van Carrefour zou overnemen voor deze “nieuwe” winkels van Champion.

³⁰ Een gemiddelde van 25 personen bij de franchisewinkels tegen 52 bij de betrokken 7 Carrefourwinkels.

³¹ Maar de groep Carrefour zou – zoals in Frankrijk al was gebeurd – de merknaam Champion door het uithangbord Carrefour Market willen vervangen, daar de franchiseovereenkomst met Mestdagh voor België eind 1913 afloopt. Maar Mestdagh wenste het merk Champion in België te behouden. Het ging dus hier om een punt bij de onderhandelingen tussen Carrefour Belgium en Mestdagh.

³² Dat gaat o.a. op voor Carrefour Belgium waar men de loonsom van de geïntegreerde winkels met 1,5 procent wil verlagen. Carrefour Belgium voelt ten andere de gevolgen van de stakingsbewegingen vanaf het begin van het conflict: het omzetcijfer daalt ten tijde van het eerste trimester 2010 met 9,7 procent in de hypermarkten en met 8,3 procent in de supermarkten. De totale daling bedraagt 6,2 procent (dankzij een stijging van 0,3 procent bij de franchisehouders) op een omzet van 1,03 miljard euro.

³³ Jette, Brusilia, Molenbeek, Ukkel-Vanderkindere, Houdeng, Rixensart, Namur-Bouge, Namur-Belgrade, Tilff, Spa, Heusy, Liège-Cointe, Liège-Blonden, Ans, Eghezée, Jodoigne, Brussel Les Halles zullen niet worden overgenomen. De drie getroffen hypermarkten zijn Waterloo-Centre, Angleur en Gosselies.

³⁴ Deze staking zou ongeveer 20 miljoen euro aan Carrefour Belgium kosten en, gevoegd bij de verliezen opgelopen bij vorige stakingen, zou dat kunnen oplopen tot een totaal verlies van 70 miljoen euro, dat wil zeggen meer dan het dubbele van de te verwachten besparingen als gevolg van het herstructureringsplan.

³⁵ Ondanks het afblazen van de aanzegging van een algemene staking zullen 14 winkels van Carrefour op 22 mei in staking zijn, wat de directie aanspoort te gewagen van “wilde stakingen” (die stakingen worden echter wel door de vakbonden gesteund) en te herhalen dat de kosten van deze stakingen zullen worden verhaald op de bedragen die aan het sociaal plan zullen worden besteed. Omdat de meerderheid van de winkels die voortbestemd zijn om door Mestdagh te worden overgenomen, in staking zijn, geeft deze groep duidelijk lucht aan haar ongenoegen. De 9 hypermarkten gaan ten andere op 26 mei opnieuw in staking.

³⁶ Antwerpen-Hoboken, Antwerpen-Lange Lozana, Brugge Scheepdaal, Brussel-Tomberg, Brussel-Les Halles, Grimbergen, Oostende, Tielt.

³⁷ J. Milquet verdedigt deze optie als antwoord op de kritieken die vinden dat dit te duur uitvalt voor de openbare financiën. Zij meent dat werkloosheid nog duurder zou kosten en herinnert er aan dat tot hun 58ste jaar de geprepensioneerden als werkzoekenden worden beschouwd. Zie *Le Soir*, 29-30 mei 2010.

³⁸ Het gaat o.a. om de betaalde pauze van een kwartier en drie vakantiedagen; de polyvalentie zal ten andere worden ingevoerd om de productiviteit te verhogen.

³⁹ Het lijkt er op dat de personen die weigeren over te gaan, zullen worden ontslagen met werkloosheidsvergoeding, maar zonder premie. De anderen zullen gedurende een nog te bepalen periode volgens hun anciënniteit een bedrag ontvangen dat het verschil tussen hun anciënniteit en hun nieuwe beloning compenseert.

⁴⁰ Een schatting begin juli 2010 gewaagde van een derving van in totaal 130 miljoen euro.

⁴¹ Een eerste innovatie: de komst van de mobiele Carrefour Express in de nabijheid van de grote zomerfestivals, zoals in begin juli met Rock Werchter, daarna Pukkelpop, Dour festival, enz. Dit type winkels biedt o.a., behalve voedingswaren, alle campingproducten aan die de festivalgangers nodig hebben. Parallel hiermee wordt een nieuw commercieel concept in Waterloo uitgetoetst dat gebaseerd is op een “verplicht” parcours met verschillende zones, gaande van de evenementiële zone (verbonden met de sociaaleconomische actualiteit) naar uiteindelijk de zone van de “verplichte” aankopen (kruidenierswaren, diepvriesproducten, drank, enz.), maar dan eerst via het passeren van de zone van de “ontdekkingen” (met boetiekjes van partnerbedrijven, bijvoorbeeld voor parfumerie of de multimedia) en de zone van de “fun food” (bakkerijproducten, vleeswaren, kazen, enz.), met de mogelijkheid tot de boodschappen zelf te scannen, dit alles dan volgens het recentelijk ontwikkelde model van Carrefour in Frankrijk.

⁴² De supermarkt te Maasmechelen is toegevoegd aan de lijst van de toekomstige franchisewinkels.

⁴³ Dit centrum was eigendom van twee filialen van de groep Carrefour: GMR (voor 36 procent in bezit van Carrefour en voor de rest in bezit van de Nederlandse maatschappij Fourfinance Holding, een filiaal van de groep Carrefour via haar maatschappij Northshore Finance) en Fourcar Belgium, dat door GMR wordt gecontroleerd en dat tevens Carrefour Belgium controleert.